

[Udenrigsministeren.]

til at fremhæve, at regeringen med den største opmærksomhed og uro følger de protektionistiske tendenser, der i de seneste måneder i stigende grad har gjort sig gældende i den amerikanske kongres på det handelspolitiske område. Disse tendenser, der formentlig til dels også er valgtaktisk bestemt, har givet sig udslag i fremsættelse eller forberedelse af en række lovforslag om importrestriktioner på forskellige vareområder samt i iværksættelse af omfattende kongreshøringer om den amerikanske regerings handelspolitik. USAs handelspartnere betragter denne udvikling med den største alvor, og der udfoldes fra mange sider alvorlige bestræbelser for at undgå en vedtagelse af forslagene. I fællesskab med andre nordiske lande har Danmark over for de amerikanske myndigheder givet udtryk for vor bekymring over de protektionistiske tendenser og kraftigt understreget de alvorlige konsekvenser, en gennemførelse af lovforslagene ville få for verdenshandelen. Tilsvarende henvendelser er foretaget af en række andre lande, herunder Storbritannien og fællesmarkedslandene. Jeg har endvidere selv haft lejlighed til at give udtryk for de danske synspunkter over for den amerikanske regering og senatets udenrigskomité.

Som det i juni i år blev fremhævet både fra regeringens side og fra erhvervsside i forbindelse med højtideligholdelsen af 20 års dagen for begyndelsen til Marshallhjælpen, tog USA dengang et historisk initiativ, der skabte grundlaget for frigørelsen af handelen i Vesteuropa og mellem Vesteuropa og USA. Præsident Kennedy fortsatte i 1962 dette initiativ ved at lægge op til den store toldforhandlingsrunde i Genève, som den nuværende amerikanske administration i sommer førte til en lykkelig afslutning. Jeg er derfor overbevist om, at præsident Johnson og hans regering vil modsætte sig, at USA træffer foranstaltninger, der kan betyde et alvorligt tilbageslag for verdenshandelen, og som går stik imod den positive handelspolitiske linje, som USA i en årrække har været fortalere for.

Jeg vil gerne til slut understrege, at vi fra regeringens side tillægger udenrigstjenestens eksportfremmende arbejde, som udføres i nært samarbejde med erhvervs-

organisationerne, en meget betydelig vægt. Jeg tænker her såvel på de konkrete bestræbelser for at bistå danske erhvervs virksomheder på eksportmarkederne som på de større generelle eksportfremstød. Takket være finansudvalgets tilslutning for nylig til regeringens forslag om forøgede midler fra Danmarks erhvervsfond vil det blive muligt for udenrigsministeriet at tage nye eksportfremmende opgaver op.

Hermed er jeg nået til afslutningen af min redegørelse. Jeg er glad for på denne måde at have kunnet uddybe den mere kortfattede redegørelse for regeringens synspunkter i åbningstalen.

Det er muligt, at der er emner, som har tingets interesse, men som jeg har måttet udelade eller kun behandlet kort. Den forestående debat vil da kunne give anledning til en uddybning. Det er mit og regeringens håb, at denne debat på ny må bekræfte bredden af den enighed, der nu i lang tid har hersket omkring de vigtigste hovedlinjer i dansk udenrigspolitik.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen. Den vil blive fortsat i tingets møde tirsdag den 21. november.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift [af Henry Christensen m. fl.].

(Lovforslaget (nr. 33) findes i tillæg A. sp. 1347, fremsættelsen i tidenden sp. 722).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Finansministeren (Grünbaum): Det er vel gået op for de fleste, at den til tider meget voldsomme kampagne imod momsens, som blev ført før lovens ikrafttræden den 3. juli — en kampagne, som bl. a. var inspireret af hr. Henry Christensens parti, selv om venstre jo som bekendt på et tidligere tidspunkt ikke kunne få momsens høj nok — nu praktisk taget er forsvundet. Interessant nok blev skydningen indstillet, da lovens bestemmelser skulle praktiseres af erhvervs livet. Så viste det sig, at der stort set ikke var grundlag for den megen kritik af det nye afgiftssystem.

[Finansministeren.]

Med disse indledende bemærkninger vil jeg naturligvis ikke påstå, at merværdiafgiftsloven og dens administration er problemfri; det kan man heller ikke vente af en så vidtspændende lov. I finansministeriet noterer vi os, som jeg allerede tidligere har sagt det her i folketinget — f. eks. da jeg besvarede et spørgsmål fra hr. Svend Haugaard — til stadighed de vanskeligheder, som måtte vise sig, og vi overvejer de enkelte bestemmelser i loven med henblik på eventuelle lovændringer.

Jeg skal i det følgende foretage en gennemgang af nogle af de spørgsmål, som har meldt sig i lovens korte levetid, idet jeg samtidig vil omtale de ændringer, jeg har til hensigt at komme med i et lovforslag, jeg vil fremsætte i løbet af kort tid.

Om registrering af virksomhederne kan jeg oplyse, at der i slutningen af september var registreret i alt 363.000 virksomheder, heraf 200.000 byvirksomheder og 163.000 landbrugs-, gartneri- og fiskerivirksomheder. Det svarer til det forventede antal.

Momsloven hedder som bekendt Lov om almindelig omsætningsafgift, men loven er, når det kommer til stykket, dog kun en lov om generel afgift, hvor der er tale om varer. Dette må man have i erindring, når man skal vurdere reglerne for afgiften på visse ydelser.

Den særlige regel vedrørende skibe, der blev indsat i momsloven af hensyn til skibsværftsindustriens konkurrenceevne, har givet nogle problemer vedrørende fiskerfartøjer. Reglen fritager ikke formelt skibe fra afgiftspligten, men skibe på 20 registertons brutto og derover kan af værfterne afsættes, uden at de skal opkræve afgift. Afgiftsfritagelsen for større skibe — for fritagelse er der jo i realiteten tale om — blev gennemført på denne måde, fordi værfterne naturligvis skulle have fradragsret for afgiften på deres indkøb.

Fra fiskerierhvervets side har der efter momsens gennemførelse været rejst spørgsmål over for mig om fritagelse for afgift også for fiskerfartøjer under 20 registertons brutto, og vi er i finansministeriet i gang med at finde frem til en mere tilfredsstillende ordning for fiskerierhvervet. Der er

her tale om et af de ændringsforslag, jeg meget snart vil forelægge for folketinget.

Når det derimod drejer sig om tjenesteydelserne, er der som sagt i virkeligheden ikke tale om en generel afgiftslov, men om en punktafgiftslov, og som tilfældet er med alle andre punktskatter, står vi her over for visse afgrænsningsspørgsmål i forholdet mellem afgiftspligtige og afgiftsfri ydelser. Som eksempel kan jeg nævne afgrænsningen mellem ingeniørers og arkitekters afgiftspligtige projektering og deres afgiftsfri planlægning.

Erfaringen viser allerede nu, at det, der især giver problemer, ikke så meget er selve reglerne i loven, som det er undtagelserne og vanskelighederne ved grænsedragningen dér, hvor der ikke foreligger en helt generel regel.

Jeg vil gerne sige, at det efter min opfattelse ville være uheldigt ikke blot af finansielle, men også, og måske navnlig, af praktiske og administrative grunde, at fritage nogle tjenesteydelser, f. eks. teatrene, fra afgift, og hvis hr. Henry Christensen og hans medforslagsstillere mener, at det er urimeligt, at f. eks. professionelle boksekampe er fritaget for afgift — hvad jeg ikke ville være uenig i, hvis man mente det — ville det vel være en bedre løsning også at inddrage professionelle boksekampe og andre sportskampe, hvis dette begreb kan defineres under afgiftspligten.

Forlystelsesområdet indbringer i øvrigt 30-40 mill. kr. i momsprovenu, og jeg kan stadig ikke se, at det skulle være en rigtig politik at undtage dele af dette område fra en generel afgiftslov, der medtager fødevarerforbruget under den generelle beskatning. Jeg mener, at eventuel støtte af det ene eller af det andet formål må ske på en anden måde end gennem undtagelser fra momsbeskatningen.

Lovens afsnit II siger, hvem der skal svare afgift. Det er ifølge § 3, stk. 1, ikke blot den, der driver selvstændig erhvervsvirksomhed med afsætning af varer og afgiftspligtige ydelser, men naturligvis også andelsforeninger og andre foreninger, der har en sådan afsætning, selv om den kun vedrører medlemmerne. Endvidere skal der svares afgift af offentlige institutioner, der afsætter varer og afgiftspligtige ydelser.

[Finansministeren.]

Det sidste har givet anledning til nogen kritik fra kommunernes side. Herom vil jeg gerne sige, at loven netop ikke begrænser de offentlige institutioners afgiftspligt til kun at omfatte erhvervsmæssig omsætning. Afgiftspligten påhviler ganske klart umiddelbart enhver kommunal institution, der afsætter varer og afgiftspligtige ydelser, uanset om afsætning sker til private eller til andre kommuner eller til staten. Afgiftspligten påhviler også kommunale fællesinstitutioner, der alene leverer til de kommuner, der driver fællesinstitutionen. Kun i tilfælde, hvor en kommunal institution alene leverer varer eller afgiftspligtige ydelser til den pågældende kommune selv, herunder også til andre institutioner under den samme kommune, indtræder der ikke en pligt til at svare afgift. Såfremt en kommunal institution skal svare afgift af sin afsætning og således registreres, skal der efter lovens system svares afgift også af de varer og ydelser, der leveres til den pågældende kommunes eller dens institutioners eget brug.

Det hører med til en omtale af kommunernes problemer at nævne, at flere enkeltvirksomheder og organisationer — det gælder f. eks. Håndværksrådet, Entreprenørforeningen og de grafiske fags arbejder- og arbejdsgiverorganisationer — har henstillet, at finansministeren benytter sin myndighed i § 3, stk. 2, til at pålægge virksomheder, herunder foreninger og offentlige institutioner — det er altså særlig kommunerne, man tænker på — der ikke afsætter varer og afgiftspligtige ydelser, at svare afgift af varer og ydelser, der fremstilles eller præsteres til virksomhedens eget brug. Heroverfor mener jeg imidlertid, det må fastholdes, at bestemmelsen i § 3, stk. 2, hvor efter det kan pålægges virksomheder, herunder foreninger og offentlige institutioner, at svare afgift, uanset at afsætning af varer og ydelser ikke finder sted, ikke vil kunne anvendes til generelt at pålægge sådanne virksomheder, altså her kommunerne, pligt til at svare afgift i videre omfang, end hvad der følger af lovens almindelige regler. Det må i det konkrete tilfælde kunne påvises, at foreninger, offentlige institutioner m. fl. hæmmer registrerede private virksomheders afsætning på grund af merværdiafgiften,

f. eks. fordi de i øget omfang selv fremstiller de pågældende varer eller selv udfører arbejder til eget brug. Men bestemmelsen viser klart, at der må foretages en nøje afvejning af kommunernes og erhvervslivets interesser.

Ifølge lovens § 6 kan der fastsættes regler, hvorefter erhverv, hvis ydelser ikke er afgiftspligtige, kan opnå frivillig registrering. Dette medfører, at de pågældende skal svare afgift af omsætningen af deres ydelser i samme omfang, som afgift skal svares ved levering af varer og ydelser, der er omfattet af afgiftspligten efter lovens § 2. Til gengæld bliver virksomhederne friholdt fra afgiftsbelastning på investeringer og andre indkøb. Bestemmelserne om frivillig registrering — der for øvrigt offentliggøres i Momstidende — er naturligvis fastsat efter forhandling mellem erhvervene og administrationen.

Afsnit III i loven handler om den afgiftspligtige værdi. Værdiproblemerne er meget mindre end under engrosloven. Jeg skal nøjes med at nævne et enkelt eksempel:

Repræsentanter for flere varme-, el- og vandforsyninger har over for momsnevnet rejst spørgsmål om, hvorvidt der skal svares afgift af den del af forbrugernes varmebidrag m. v., der beregnes som en fast årlig ydelse, og som anvendes til forrentning og afdrag på lån optaget til finansiering af varme-, el- og vandforsyningens anlægsudgifter. Nævnet har som bekendt truffet afgørelse om, at disse faste årlige ydelser ikke vil kunne holdes uden for afgiftsberegningen; der er henvist til lovens § 7, stk. 2, pkt. c, hvorefter tilslutnings- og oprettelsesafgifter og andre beløb, som leverandøren afkræver modtageren som betingelse for levering af varer og afgiftspligtige ydelser, medregnes i den afgiftspligtige værdi. Den del af betalingen for varmeleverancerne m. v., der beregnes som en fast årlig ydelse, adskiller sig ikke fra den øvrige del af betalingen, selv om den faste ydelse er beregnet til at dække varmforsyningens amortisation og forrentning af de lån, der er optaget til dækning af anlægsudgifterne. I andre løbende leverancer — foruden varme, el og vand f. eks. også gas og telefon — anvendes en del af abonnementsbetalingerne også til forrentning og afdrag, og man kan jo ikke holde denne del af den

[Finansministeren.]

egentlige abonnementsbetaling uden for den afgiftspligtige værdi. Momsnævnets afgørelse skaber ligelighed på området, og det turde være væsentligt i enhver beskatningslov.

Nævnet har tillige truffet afgørelse om, at der skal svares merværdiafgift af tilslutningsafgifter, der betales efter lovens ikrafttræden, selv om det med tilslutningen forbundne installationsarbejde er udført før dette tidspunkt. På den anden side skal der ikke betales merværdiafgift af tilslutningsafgifter, der er betalt før lovens ikrafttræden, uanset hvornår installationsarbejdet udføres.

En del værker finder ikke denne afgørelse rimelig, idet de henviser til, at den afgiftspligtige omsætning efter lovens almindelige regler skal opgøres på grundlag af stedfundne leverancer, hvorfor de mener, at tidspunktet for de pågældende installationers udførelse, tilslutningstidspunktet, må være afgørende for, om afgift skal betales. Nævnet har begrundet sin afgørelse med, at tilslutning til ledningsnettet ikke medfører, at forbrugerne får ejendomsret over de pågældende ledninger m. v. Tilslutningen må derfor efter nævnets opfattelse anses som beløb, der afkræves modtageren som betingelse for levering af varer og afgiftspligtige ydelser. Det er det afgørende punkt.

Ved bedømmelsen af, om disse regler er rimelige, må man have for øje, at der ved enhver ny afgiftslov eller ændring i en gældende lov vil opstå uligheder, f. eks. mellem dem, der har foretaget indkøb inden lovens ikrafttræden, og dem, der først køber efter dette tidspunkt.

Afsnit IV giver regler for den afgiftspligtige omsætnings omfang. Vi har i finansministeriet søgt at administrere disse regler således, at erhvervslivets forskellige interesser, som meget vel kan være modstridende, bliver tilgodeset.

I afsnit V finder man bestemmelserne om, hvordan den afgiftspligtige omsætning opgøres. Jeg skal her minde om, at jeg allerede

i juli måned besvarede et spørgsmål fra hr. Henry Christensen om, hvorvidt jeg ville overveje snarest muligt at søge momsloven ændret således, at den tidligere forudsatte adgang for de momsregistrerede til i deres afregning af merværdiafgift at vælge mellem faktureringsmetode og betalingsmetode indføres. Jeg gav et temmelig udførligt begrundet svar på, hvorfor jeg ikke kunne gå med til at søge momsloven ændret i denne retning, og kunne i og for sig nøjes med at henviser hertil. Jeg vil dog gerne tilføje følgende:

Det kan ikke nægtes, at det for nogle virksomheder med et simpelt bogholderi ville være lettere, hvis de kunne opgøre den ind- og udgående afgift efter betalingsmetoden. Derfor vil jeg gerne fremhæve — og jeg ved ikke, i hvilket omfang hr. Henry Christensen og de øvrige forslagsstillere er bekendt med det — at vi i praksis har godkendt, at sådanne virksomheder baserer deres regnskabssystem på betalingerne, når de blot ved udgangen af hvert kvartal foretager de nødvendige reguleringer vedrørende debitorer og kreditorer. I et vist omfang, f. eks. for de sædvanlige ugeregninger i detailhandelen, ses der også i praksis helt bort fra regulering, således at langt det største antal almindelige detailforretninger i dag kan betragte betalingerne som udtryk for de skete leverancer. Det er min opfattelse, at man herved i meget vid udstrækning har imødekommet den regnskabsmæssige begrundelse for betalingsmetodens anvendelse navnlig i visse mindre virksomheder.

Så er der spørgsmålet om likviditeten. Hvad angår likviditetssynspunktet, som jo er brugt som argument for betalingsmetoden, skal jeg blot fastslå, at momsen isoleret set allerede med leverancemetoden som den eneste mulighed betyder en væsentlig, meget væsentlig likviditetsforbedring, i erhvervslivet som helhed. Dette hænger naturligvis sammen med, at forbrugerne som hovedregel — den største del af forbrugersalget er jo kontantsalg — betaler afgiften tidligere til erhvervsvirksomhederne, end disse skal

[Finansministeren.]

indbetale til staten. Jeg vil også gøre opmærksom på, at man ikke uden videre kan fastslå, at en ændring af kreditvilkårene for de brancher, som hidtil har givet lang kredit, betyder en tilsvarende kreditindskrænkning for disse virksomheders kunder. Hvis kunden er en registreret erhvervsvirksomhed, som selv overvejende sælger mod kontant, f. eks. som det er tilfældet for landbrugets vedkommende, vil denne netop i kraft af momsen have fået en større likviditet, end den ellers ville have haft.

Endelig er der intet i momsloven, som forhindrer, at en virksomhed, der sædvanemæssigt yder lang kredit, undlader at give denne kredit for selve afgiften. Denne fremgangsmåde har ikke været usædvanlig under andre afgiftslove — det tror jeg også at hr. Henry Christensen er helt klar over. Jeg ville anse en sådan fremgangsmåde som ganske rimelig, når køberen er en registreret virksomhed og derfor kan udnytte fradragsretten ved udløbet af den periode, i hvilken leverancen har fundet sted, og det er da også, hvad jeg har sagt til f. eks. grovvarelskaberne: det må de kunne gøre med rimelig baggrund i den ordning, der findes.

Forlagsstillerne ved jo, at det navnlig var hensynet til ligningskontrollen, der førte til, at faktureringsmetoden blev den eneste metode for afregning. Der blev af regeringen og af folketingsflertallet lagt afgørende vægt på, at faktureringsmetoden bedst stemmer med de regler, hvorefter udgifter og indtægter tages i betragtning ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst. Et snævert samarbejde mellem skattevæsenet og toldvæsenet er af stor betydning for at opnå den effektivisering af skatteligningen, som vi vel fra alle sider er enige om. Et sådant samarbejde mener jeg stadig bedst kan gennemføres, når omsætningen efter merværdiafgiftsloven opgøres på grundlag af faktureringsmetoden, og jeg kan derfor ikke medvirke til en gennemførelse af det stillede forslag.

Om de to følgende afsnit i loven, afsnit VI om afgiftssatsen og afsnit VII om virksomhedernes afgiftstilsvær, har jeg ingen bemærkninger at gøre.

Afsnit VIII indeholder regnskabsbestemmelserne, herunder faktureringsreglerne. Disse er i overensstemmelse med erhvervslivets

tarv søgt tilpasset den moderne teknik på dette område, så langt som det har været muligt. Det har ført til lempelser bl. a. for selvbetjeningsengroslagre, visse kolonialgrossister og benzinhandelen. En ændring, der tager sigte på at lempe kravene til detailhandlerfakturaer, som angår mindre beløb, vil snarest blive søgt gennemført.

Afsnit IX handler om afregning af afgiften. Det er jo et af de væsentlige punkter. I momslovens § 20 er det fastsat, at de registrerede virksomheder senest 20 dage efter hver afgiftsperiode skal indsende en opgørelse til toldvæsenet. Samme frist gælder for afgiftens indbetaling. Under omsloven gjaldt jo den samme frist for indsendelse af opgørelsen, og kun få virksomheder havde vanskeligheder med at overholde fristen. Der var heller ikke i udvalget, da vi behandlede disse spørgsmål, nogen som helst uenighed om, at man kunne arbejde med de frister, vi har i loven.

Da det fra flere sider, bl. a. af Industrirådet og af Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, er gjort gældende, at der med overgangen til momsen er sket en forøgelse af kravene til regnskabets afslutning, ikke så meget med hensyn til virksomhedernes salg som med hensyn til deres indkøb, og da en del virksomheder endnu ikke synes at have været i stand til at foretage en tilpasning af regnskabsførelsen, har jeg den 22. september udsendt en bekendtgørelse, der med hjemmel i lovens § 40 tager sigte på at hjælpe disse virksomheder i en overgangsperiode.

Efter lovens regler medfører en overskridelse af fristen for angivelse og indbetaling af afgiftsbeløbet dels en forhøjelse på mellem 50 og 300 kr. af det skyldige afgiftsbeløb, dels at virksomheden skal svare rente af afgiftsbeløbet. Disse virkninger af en forsen angivelse og indbetaling ser man efter den udstedte bekendtgørelse bort fra ved afgiftsafregningerne for juli og oktober kvartaler 1967, såfremt angivelse og betaling finder sted inden 20 dage efter fristens udløb. For angivelser vedrørende juli kvartal 1967 vil der altså ikke blive krævet nogen forhøjelse af afgiftsbeløbet eller betaling af renter, hvis angivelse og indbetaling af afgift er sket senest den 10. november. Det samme gælder angivelser vedrørende oktober kvartal 1967, hvis angivelse og indbeta-

[Finansministeren.]

ling af afgift sker senest den 12. februar 1968.

I øvrigt agter jeg at stille forslag om, at der sker en forlængelse af angivelses- og betalingsfristen med 1 måned, således at fristen herefter bliver på 1 måned og 20 dage. Men en tilsvarende forlængelse med 1 måned bør da også ske for landbrugs-erhvervet. Det ville dog ikke være rimeligt, således som foreslået af hr. Henry Christensen m. fl., at holde landbruget uden for en sådan forlængelse af denne frist med 1 måned. Jeg agter derfor at komme med forslag om, at forlængelsen af fristen med 1 måned sker også for landbruget.

Fra afsnit IX skal jeg i øvrigt fremhæve enkelte ting. 300 virksomheder har ugeafregning, og 800 virksomheder har månedsafregning. Udbetalingen ved negativ angivelse sker i praksis ofte langt hurtigere end den i loven angivne 14 dages frist. For virksomheder med ugeangivelse sendes checken som regel samme dag, som angivelse modtages. For månedsangivelserne går det knap så hurtigt, og for negative kvartalsangivelser vil man ofte være nødt til at bruge de fulde 14 dage, da større udbetalinger som regel vil blive undersøgt på forhånd.

De følgende afsnit i loven giver mig kun på to områder anledning til nærmere omtale. Det ene problem, som jeg gerne vil nævne, er følgende. Der foreligger efter de gældende lovbestemmelser en risiko for, at danske arkitekt- og ingeniørfirmaer kan blive ugunstigt stillet i konkurrencen med tilsvarende udenlandske firmaer, der afgiver tilbud på projektering af byggeri her i landet. Der er nemlig ikke hjemmel for at kræve afgift af honorarer, som en dansk bygherre betaler til udenlandske arkitekter og ingeniører, hvis projekteringsarbejdet er udført i udlandet. Jeg agter at stille forslag om den fornødne ændring af momsloven, således at danske og udenlandske firmaer bliver ligestillet.

Det andet område, som jeg skal omtale, er byggegodtgørelsen, hvor bemærkningerne til det foreliggende lovforslag giver mig anledning til nogle kommentarer.

Efter momslovens § 30 fastsætter finansministeren efter forhandling med boligministeren bestemmelser om godtgørelse for afgift vedrørende boligbyggeri og visse nær-

mere angivne former for institutionsbyggeri. Godtgørelsen, der efter den nævnte lovbestemmelse skal ydes med et fast beløb pr. m² etageareal, er ved finansministeriets bekendtgørelse af 27. juni 1967 fastsat til 85 kr. pr. m². Forslagsstillerne spørger, om denne form for refusion af moms stadig er rationel, eller om man ikke burde overveje muligheden for refusion af den faktisk erlagte moms ved byggeriet.

Jeg må sige, at jeg for mit vedkommende tror, at en godtgørelse af de faktisk betalte afgifter i forbindelse med et byggeri ville medføre betydelige problemer. Det hænger sammen med, at der i så fald måtte gives klarere regler for, hvilke regninger der kunne medregnes ved opgørelsen af godtgørelsesbeløbet. Der måtte med andre ord kunne foretages en klar afgrænsning af begrebet bygning f. eks. i forhold til begrebet installationer, en afgrænsning, for hvilken der ikke i bestående lovgivning findes anvendelige kriterier. Erfaringerne fra Norge viser da også, at regler herom vil være meget vanskelige at udforme på en rimelig måde. De ville nødvendigvis blive meget komplicerede og dermed besværlige at administrere.

Toldvæsenet måtte forud for enhver godtgørelsesudbetaling foretage en gennemgang af samtlige en godtgørelsessags regningsbilag for at vurdere, om regningen kunne tages med ved opgørelsen af det godtgørelsesberettigede beløb, og det må forudses, at det i mange tilfælde ville blive nødvendigt at foretage eftersyn på stedet for at foretage en nærmere bedømmelse af de enkelte regninger. På forhånd er det altså mit indtryk, at en ordning med godtgørelse af faktisk erlagt afgift på byggeriet ville give anledning til en vanskelig, en tidrøvende og en bekostelig administration.

Hertil kommer, at en sådan ændring af godtgørelsesreglerne stort set ville komme luksusbyggeriet til gode.

Noget andet er, at jeg overvejer at få loven ændret således, at alt byggeri kan opnå refusion. Derved vil man også løse de problemer vedrørende f. eks. indrætsbyggeriet og bygningen af museer o. lign., der har været rejst ved flere lejligheder. Men en sådan udvidelse vil jo give et provenutab på ca. 25-30 mill. kr., og dette må naturligvis også indgå i overvejelserne.

Jeg vil slutte denne beretning om mom-

[Finansministeren.]

sens første måneder, således som jeg begyndte, med at sige, at det er faktisk gået væsentligt bedre, end kritikerne spåede. Men det er klart, at i det omfang det er nødvendigt, vil jeg, således som det tidligere er udtalt fra min side, søge at få gennemført de lovændringer, som må anses for rimelige.

Det forslag fra hr. Henry Christensen m. fl., som vi har til drøftelse her i dag, bærer jo stærkt præg af hastværksarbejde. Det har åbenbart været meget magtpåliggende for venstre at drive fortsat agitation på den moms, man først ikke kunne få høj nok og derefter gik i den grad imod, at man satte sig selv helt ud af skatteforhandlingerne.

Nå, jeg skal ikke sige mere herom. Vi fortsætter i finansministeriet vort saglige arbejde med merværdiafgiften. Vi er nu ved at være færdig med gennemgangen af de forskellige punkter, på hvilke loven muligvis bør ændres, og jeg vil som sagt meget snart komme med forslag til det høje ting.

Formanden: Ministerens taletid er som bekendt 20 minutter.

Ordføreren for forslagsstillerne (Henry Christensen): Må jeg have lov til indledningsvis at gøre et par bemærkninger om den form, hvorunder ministeren valgte at tage stilling til et konkret forslag, der er bragt ind i folketinget. Ud over at henvise til den bemærkning, den højtærede formand allerede har gjort, vil jeg gerne sige, at det forekom mig, at ministeren, også i strid med forretningsordenen, benyttede lejligheden til i stor udstrækning at tale om en lang række enkeltheder — enkeltheder, der oven i købet ikke fremgår af det forslag, der er til behandling i dag — og således holdt en tale, der er i klar strid med det, som burde have været gældende også for denne førstebehandling: at den skulle være en drøftelse omkring de principielle synspunkter, som vi gerne ville have ført frem.

Jeg beder ministeren lægge mærke til, at vi har valgt i lovforslaget netop at trække to afgørende principielle synspunkter frem, og at vi i bemærkningerne har nævnt nogle enkelte mindre, men dog væsentlige

ting, som vi ønskede behandlet i udvalget. Nu benytter ministeren altså denne form, hvor vi andre har 10 minutters taletid, og derved bringer man en aldeles skæv behandlingsform ind i folketinget. Jeg vil gerne have gjort denne bemærkning, for ellers vil man ikke kunne forstå og være klar over, hvorfor vilkårene bliver så skæve.

Dernæst vil jeg gerne sige, at det forekom mig også, at finansministeren i sin indledning og i sin afslutning bevægede sig i en flyvende polemisk stil. Ind imellem var der en lang række saglige afsnit, der mere bar præg af de dygtige embedsmænd, som vi ved findes i tolddepartementet, end det bar præg af ministerens egen indsats.

Jeg vil om det forslag, vi har til behandling, sige, at det vedrører og drejer sig præcis om to hovedområder. Det ene område er spørgsmålet om valgfrihed imellem de to afregningsmetoder, der hele tiden har været til behandling, nemlig leverancemetoden og betalingsmetoden. Her henviste ministeren til, at herom havde han jo allerede besvaret et spørgsmål i sommer, og det var, som om ministeren mente, at så var det egentlig uforkammet at bringe et sådant spørgsmål frem i et forslag. Det er rigtigt, at ministeren svarede på et spørgsmål om det fra min side i sommer; han svarede, at han ville ikke stille noget forslag. Så må ministeren affinde sig med, at det er en ganske naturlig ret for et parti her i folketinget at stille sit eget forslag derom.

Det, som er begrundelsen for vor opfattelse af, at det vil være rigtigt at indføre denne adgang for virksomhederne til at vælge den ene eller den anden metode som grundlag for afregningen, er jo først og fremmest ønsket om at sikre en så let administration for virksomhederne som muligt. Det mener vi at valgfriheden gør i langt større omfang end det nuværende system, først og fremmest naturligvis fordi en lang række af de virksomheder, der stort set har baseret deres omsætning på kontant salg, nu er meget dårligere stillet, end de ville være, hvis de havde adgang til at afregne på grundlag af betalingsmetoden.

Jeg behøver ikke så forfærdelig megen argumentation herfor. Jeg kan bare henvise til, hvad der stod i den redegørelse ved-

[Henry Christensen.]

rørende merværdiafgiften, som regeringen baserede sit lovforslag på. Jeg vil gerne have lov at citere, hvad der står på side 86:

„Hensynet til erhvervslivet taler for at give virksomhederne adgang til“
— og så står det fremhævet —:

„frit at vælge mellem de to opgørelsesmetoder“.

Det var hensynet til erhvervslivet, der talte herfor. Det gælder dette forslag ligesom de andre forslag, jeg drager frem, at det er et spørgsmål om at gøre det rimeligere og lettere for erhvervslivet. Her har ministeren en chance for i praksis at vise en erhvervsvenlighed. Forslaget har foruden hensynet til den praktiske behandling for virksomhederne også sin begrundelse i, at det er klart, at de virksomheder, som hidtil har måttet operere med langvarige kreditter, også likviditetsmæssigt bliver berørt deraf. Jeg har lagt mærke til, at finansministeren har besvaret dette med, at så kan de jo bare indskrænke kreditterne eller dele det op imellem langvarige kreditter på hovedsummen og en kortere kredit for moms. Det sidste vil jo gøre det endnu mere besværligt. Det første betyder, at så vælter man likviditetsbyrden over i næste led, ofte led, der i forvejen er stærkt ramt. Derfor vil jeg gerne henstille, at man endnu en gang vender tilbage til det, der hele tiden var det oprindelige forslag.

For det andet drejer vort forslag sig om at give en forlænget frist, nemlig en frist på 1 måned og 20 dage i stedet for kun de 20 dage. Det behøver vi nu ikke diskutere så meget mere. Det er rigtigt, at man ikke drøftede dette under forårets eller de tidligere forhandlinger. Så snart vi, efter at loven var trådt i kraft, blev klar over, at her var et virkelig besværligt og alvorligt problem for mange virksomheder og for mange af de serviceinstitutioner, revisorer m. v., der skulle betjene virksomhederne, rejste vi spørgsmålet over for finansministeren. Det må vist være en rimelig fremgangsmåde. Han var oprindelig totalt afvisende. Han gik så næste skridt: at gå med til en forlængelse de to første gange. Nu forstår jeg, han vil stille et forslag om en generel forlængelse til 1 måned og 20 dage. Det behøver han såmænd ikke gøre, for det forslag ligger her; han kunne jo bare

have givet tilslutning til venstres forslag i dag, så var vi kommet så langt. Ministerens polemiske bemærkning om, at jeg og mit parti ikke skulle ønske, at denne forlængelse skulle komme alle erhvervsvirksomheder til gode, kunne ministeren godt have sparet sig. Den har ikke noget med saglighed at gøre. Det ved ministeren. Men det var fiffig polemik, det forstod jeg meget vel.

Jeg vil gerne på den givne foranledning gøre et par bemærkninger omkring landbrugets situation i forbindelse med merværdiafgiften. Vi er jo bekendt med, at landbrugserhvervet har rettet en henvendelse til regeringen om forskellige problemer, ikke mindst i forbindelse med spørgsmålet om den anstrengte likviditetssituation, der råder også i det danske landbrugserhverv. Den råder desværre mange steder i vort erhvervsliv. Se, hvis man ville følge den opfordring, landbrugsorganisationerne — husmandsforeningerne og landboforeningerne — i en nødsituation har rettet til regeringen om at vende tilbage til det, der var det oprindelige grundlag for forhandlingerne, nemlig at der skulle gå et år, inden man begyndte kvartalsvis at afregne moms, så er det klart, at man her havde en metode til at lette landbrugets likviditet. Finansministeren kan naturligvis sige, at det er et spørgsmål om at afpasse det med den samlede finanslov. Jeg vil hertil svare, og venstre vil hertil svare, at det i afbalanceringen af samfundets samlede aktiviteter, herunder de offentlige udgifter og aktiviteter og erhvervslivets, i dag må være sådan, at hensynet til en lettelse af erhvervslivet, ikke mindst et nødstedt erhvervslivs likviditet, må veje væsentlig tungere til end sædvanligt. Derfor er det venstres opfattelse, at vi må opfordre regeringen til på dette punkt at imødekomme landbrugets henvendelse.

De tre hovedpunkter, jeg her har beskæftiget mig med, svarer ganske nøje til det grundlag, hvorpå administrationen og de skiftende finansministre i hele tiden forud for momsens gennemførelse førte forhandlinger med landets erhvervsorganisationer. Det var på det grundlag og med de forventninger, man fra myndighedernes side gik ud og forhandlede med erhvervslivet og dets organisationer. Det var på det grundlag, man modtog erhvervslivets reaktioner, og det byggede man sin endelige stilling-

[Henry Christensen.]

tagen på. Vi opfordrer nu regeringen til at vedstå det grundlag, hvorpå man dengang forhandlede med landets erhvervsorganisationer. Behøver det så megen polemik fra finansministerens side? Behøver det usagligt at få påtegningen hastværksarbejde, uden at ministeren havde nogen som helst saglig begrundelse for det? Vi ved da meget vel, at finansministeren altid kan komme og sige, at da han har tolddepartementet til rådighed til at hjælpe sig med udformningen af disse forslag, så har han en teknisk medvirken, som vi andre ikke har. Vel, det har han, så længe han er finansminister, indtil der kommer et folketingsvalg. Men jeg mener ikke, at finansministeren havde behovet at argumentere her på den måde, han gjorde.

Jeg skal afstå fra at kommentere alle de andre ting, finansministeren sagde ud over de ting, vi selv har rejst. Det drejede sig om 3 områder; det første punkt var spørgsmålet om den moms, vi har på teatre og lignende; og her har jeg henvist til, at man netop har gjort professionelle boksekampe momsfri. Det er ikke noget, der kan komme finansministeren overraskende, at sådan er det; det er ikke noget, vi har foreslået, det er noget, finansministeren har foreslået, og vi spurgte ham i udvalget, om det virkelig var sådan. Finansministeren blev gjort bekendt med, at det var sådan; han fastholdt det dengang, og så mener vi, at konsekvensen bør være, at kulturelle områder som teatre og også de socialfilantropiske og de sociale områder bliver stillet i det mindste på samme vis.

Med hensyn til det andet punkt, spørgsmålet om tilslutningsafgifter for el- og varmforsyning, vil jeg sige, at det, som bevirker uenigheden, jo bl. a. er, at man stiller borgerne forskelligt. De borgere, der har fået tilslutning til et el- eller varmekværk inden den 3. juli under et system, hvor man arbejder efter leveranceprincippet, burde jo være fri for at betale moms af den leverance, der har fundet sted før den tid; det er ikke sådan, at man ved at lade dem betale moms på de afgifter, de siden skal betale, bringer dem i samme stilling som dem, der betaler kontant, for selv om betaling først erlægges efter den 3. juli — det kender jeg eksempler på — så kom-

mer de, der betaler kontant, ikke til at betale moms; men de, der, desværre, må betale i afdrag i 10 eller 20 år, de kommer til at betale moms på leverancen, uanset at den har fundet sted på samme tidspunkt. Det er derigennem, man skaber uligheden.

Endelig er der spørgsmålet om byggeriet m. v. Det går jeg ud fra egner sig bedst til, at vi ser nærmere på det i det kommende udvalg. Jeg skal her bare med tilfredshed notere en ting, vi også lægger vægt på: at idrætsbyggeri m. v. kan opnå den fritagelse, finansministeren nu bebudede; det betragter jeg som et positivt tilsagn.

Endelig skal jeg gøre en bemærkning til finansministerens almindelige polemik, når han ligesom hoverende talte om, at nu var jo kritikken i erhvervslivet faldet, den kritik, der var før den 3. juli. Jeg synes ikke, finansministeren skulle have hoveret på den måde. Jeg tror, det er en rimelig og god ting, som vi skal glæde os over, at er der noget her i samfundet, man finder forkert, kritiserer man det, og først og fremmest rejser man denne kritik, før det er trådt i kraft; finansministeren skulle være den første til at være taknemlig over, at dette samfund består af borgere, der er indforstået med, at det er et retssamfund og et demokratisk samfund, man lever i, hvor man må rette sig efter en lovgivning, når den er trådt i kraft. Men deraf kan finansministeren ikke slutte, at momsen ikke for tusinder, især af de mindre virksomheder, har medført noget besvær, megen administration, og vore forslag tilsigter at lette denne administrationsbyrde så meget, det er muligt og rimeligt at gøre det.

Peter Nielsen: Når der lovgives på et nyt område, har det jo altid været sådan, at når loven har virket et stykke tid, justerer man efter de erfaringer, man har indvundet. Sådan var det, da man satte engrosomsen i kraft, og sådan må det selvfølgelig også være her ved momsen, når den har virket et stykke tid.

Jeg vil i modsætning til hr. Henry Christensen takke finansministeren, fordi han allerede nu har kunnet give så mange oplysninger om, hvordan denne justering skal finde sted, og da hr. Henry Christensen jo ikke vil takke finansministeren, fordi man får forlænget betalingsfrist, så vil jeg tillade

[Peter Nielsen.]

mig — jeg ved ikke, skal jeg sige: på de erhvervsdrivendes vegne — at takke finansministeren for dette. Men jeg forstår, at hr. Henry Christensen ikke er nem at gøre tilfreds. Før han har udtrykt ønsket, er det opfyldt, og det er nu blevet sagt, at ordningen skal gøres permanent. Men sandheden slap måske ud, da hr. Henry Christensen kastede et bedrøvet blik ned på sit eget forslag og sagde: ja, man kunne jo bare have brugt venstres forslag. Nå, det var altså mere det, at man skulle ud og have lidt agitation hos de erhvervsdrivende og vise, at det var venstre, der tvang regeringen til at lave alt dette.

Det, der har dannet grundlag for forslagsstillernes forslag, er jo to ting. Det ene er på forhånd opfyldt, nemlig forlængelsen af betalingsfristen, og hvad angår det andet, spørgsmålet om den valgfrihed, der var i det oprindelige forslag, altså valgfrihed mellem betalingsmetoden og faktureringsmetoden, ja, da er det klart, at det spørgsmål er meget nøje overvejet af dem, der sagde: vi må nøjes med faktureringsmetoden, og stillede ændringsforslag derom og stemte for det. Der er jo ikke nogen lov, der her i det danske folketing har været behandlet så grundigt som momsloven; man har vejet alt pro et contra, og der har været arbejdet virkelig sagligt i det pågældende udvalg. Vi kom efter disse overvejelser til vor beslutning fra flertallets side, bl. a. efter at vi havde læst Toldtidende, hvor de praktiske toldere siger, at valgfrihed vil give en meget, meget vanskelig administration, og vi er jo inde på at forenkle administrationen herhjemme.

Det er også værd at gøre opmærksom på, at denne valgfrihed vedrører i og for sig kun spørgsmålet om likviditeten, og jeg synes egentlig ikke, handelen eller de erhvervsdrivende kan beklage sig over det problem i forbindelse med momsens. Det blev jo oplyst i udvalget i sin tid, at en overgang fra engrosoms til meroms ville give en likviditetsforbedring på ca. 600 mill. kr., og når man nu får den forlængede betalingsfrist og der er perioder på 3 måneder, bliver det 1½ måned i gennemsnit, man har momsens liggende, foruden at man så altså får 1½ måned ekstra; det vil sige, at man har 3 måneders kredit på momsens, og mere er

det vel ikke normalt at give sine forretningsforbindelser og sine kunder, så man kan vist godt være tjent med denne ordning.

Hr. Henry Christensen var jo lidt, må jeg bruge ordet fornærmet over, at finansministeren gav en saglig redegørelse for de problemer, der er med momsens, og hvordan man skal løse dem. Men det er jo det, han selv har ønsket, for han siger jo i sin skriftlige fremsættelse, at man forventer drøftet en række af de indhøstede erfaringer med henblik på at opnå rimelig lempelse og tillempling. Den redegørelse, som han her har fået af finansministeren, ville han altså hellere have haft i udvalget, det er vel egentlig hele forskellen, og det er altså grunden til den store fornærmelse. Vi er altså indstillet på at justere momsens, men ikke på at gå med til denne valgfrihed, og vi vil gerne i et udvalg med ministeren og med de øvrige udvalgsmedlemmer drøfte, hvad man kan sige om momsens yderligere fremtid.

Stetter: Vort partis ordfører, hr. Knud Thomsen, er forhindret i at være til stede og har bedt mig gøre et par bemærkninger.

Ustandselige ændringer i erhvervslovgivningen virker irriterende på alle, der deltager i administrationen, og medfører øgede omkostninger for virksomhederne. Derfor må man altid ændre med omtanke og forsigtighed, og denne betragtning gælder også dette lovforslag og dette lovgivningsområde. Ministeren benyttede sin taletid til at bebude en række ændringer, og når de fremkommer, vil vi i vort parti tage stilling til dem. Jeg kan ikke tilbageholde en bemærkning om, at det forekommer mig, at der er ved at fremkomme en usund konkurrence med hensyn til at fremsætte lovforslag. Jeg advarer imod denne konkurrence; jeg tror ikke, den er særlig sund.

Jeg skal forsøge at holde mig til dette lovforslag. Der skal ikke herske tvivl om vor stilling med hensyn til valgfrihed. Vi mener, at det var en beklagelig fejltagelse, da flertallet i marts gennemtrufede, at den afgiftspligtige omsætning kun kan opgøres efter faktureringsmetoden. Under forhandlingerne advarede vi imod denne beslutning på linje med den advarelse, som fremkom fra alle erhvervsorganisationerne. Det var en typisk politisk afgørelse, som har skadet mange brancher og erhvervsvirksomheder,

[Statter.]

og der hviler et tungt ansvar på regeringen for denne helt meningsløse beslutning.

Der blev vel under forhandlingerne kun fremført ét eneste argument for beslutningen, nemlig dette, at kontrollen med virksomhedernes afgiftsregnskab og kommunikationen imellem toldvæsenet og statsskattevæsenet ville blive bedre, og ministeren har jo altså også i dag gentaget denne bemærkning. Er påstanden nu rigtig? Vi mener ikke, den er rigtig. Forudsætningen for en effektiv kontrol med både afgiftslovgivningen og skatteregnskaberne er, at den registrerede virksomhed råder over et effektivt bogføringsystem eller bogføringsapparat. Men er denne forudsætning til stede, så kan de kontrollerende myndigheder gennemføre deres virksomhed nøjagtig lige så godt og sikkert under begge opgørelsessystemer, og det synes jeg også indirekte fremgik af det, ministeren sagde, for han hævdede jo i virkeligheden, at detailhandlerne har fået indført et faktisk betalingsystem. Jeg mener altså derfor, at påstanden er helt urigtig. Der var tale om en politisk afgørelse, som overhovedet ikke har bund i virkeligheden.

Der foreligger som bekendt heller ikke et varigt provenutab for statskassen, kun en udskydelse på kort tid. Det er derimod et alvorligt likviditetsspørgsmål for mange virksomheder. Jeg erkender, at der findes andre, særlig i detailbranchen, som har fået en likviditetslettelse, men der er al mulig grund til i dag at hjælpe på likviditeten i erhvervslivet, og vi håber, at regeringen trods ministerens afvisning i dag vil være i stand til at forhandle dette spørgsmål.

Vi har nu hørt, at ministeren har bebudet et forslag om, at man vil udskyde fristen med hensyn til opgørelse og afregning af merværdiafgiften, og dette forslag vil vi hilse med tilfredshed. Ministeren mente, at udvalget var kommet til den opfattelse, at man kunne klare sig med den oprindelig fastsatte frist. Det er nu mit indtryk, at der i slutningen af vore forhandlinger fremkom en lang række indsigelser fra erhvervsorganisationer med hensyn til denne frist, men disse indsigelser indtraf på et tidspunkt, hvor der ikke længere blev forhandlet sagligt i udvalget, men derimod politisk, og derfor var det ikke muligt allerede på det

tidspunkt at få indført denne nødvendige ændring.

Vi har som bekendt ikke ansvar for gennemførelsen af merværdiafgiften, men vi er interesseret i at medvirke til den bedst mulige administration. Det er indlysende, at gennemførelsen af en så omfattende lovgivning ikke har været mulig uden efterfølgende reguleringer og tilpasninger. Der er grund til, synes jeg, at fremhæve nævnets og departementets forstående og venlige indstilling over for de indlæg og forslag om ændringer, som er kommet ude fra erhvervslivet.

Der eksisterer stadig små irritationspunkter. Jeg nævner, at anmeldelse af ind- og udgående afgift finder sted på åbne giroindbetalingskort. Der skal ikke megen dygtighed til at finde ud af en virksomheds omsætning på dette grundlag. Det er en lille ting, men kan vi gennemføre en ændring her, vil det blive hilst med tilfredshed af mange. Ud over alle de andre ændringer, som er bebudet i denne lovgivning, håber jeg også, vi kan tage dette spørgsmål op.

Jeg vil gerne til slut udtrykke forhåbning om, at det er muligt for regeringen at behandle nødvendige ændringer og reguleringer i en afslappet og saglig atmosfære. Det forventer alle de mange virksomheder og alle virksomhedernes medarbejdere; det er jo dem, som skal administrere denne lovgivning.

Aksel Larsen: Jeg kan fuldt ud tilslutte mig det netop fremførte ønske om en afslappet atmosfære, og jeg skønner da også, at der hersker en sådan afslappet atmosfære under behandlingen af denne sag her i salen. Jeg håber, det fortsætter.

Jeg må samtidig sige, at jeg ikke kan mobilisere nogen velvilje over for det fremsatte lovforslag. Jeg erkender naturligvis, at når man indfører et sådant nyt afgiftssystem, kan der være mange ting, som kan trænge til ændringer, når man har indhøstet visse erfaringer, derom har vi jo også hørt en del udtalelser af finansministeren, og vi kender for øvrigt også visse administrative småændringer, som finansministeren allerede har indført. Der kan være andre problemer at tage op i forbindelse med praktiseringen af momsen, der kan være små skævheder her og dér, der

[Aksel Larsen.]

kan være tale om, at man må indføre visse lettelser måske, men det skal jeg nu ikke komme ind på i detaljer, det kan der naturligvis alt sammen snakkes om.

Jeg er ikke sikker på, at det var nødvendigt derfor at fremsætte et sådant lovforslag, hvis hovedsag jo er dette, at man vil have givet valgfrihed imellem leverancemetode og betalingsmetode. Herom siger hr. Stetter, at det var jo en rent politisk afgørelse, der blev truffet i foråret, da man fastslog, at kun leverancemetoden skulle anvendes. Det kan jeg ikke give ham ret i. Jeg er aldeles overbevist om, at det er langt lettere og mere enkelt såvel for administrationen som for de erhvervsdrivende, at man kun har én metode at holde sig til, nemlig metoden, at moms skal svares, når varen skifter ejermand.

Men jeg vil tilføje, at en væsentlig del af formålet med momsen ville jo forspildes, hvis man ikke fastholdt leverancemetoden. Den gør det, som det er sagt tidligere — vi sagde det jo også i foråret — muligt for toldvæsenet næsten automatisk at kortlægge, hvordan de erhvervsdrivendes omsætning er, og dette har naturligvis betydning, ikke bare for toldvæsenet, men også for et andet væsen, nemlig skattevæsenet. I en tid, hvor lønmodtagere er særdeles skrappt kontrolleret med hensyn til deres indkomster, kan det ikke være urimeligt, at andre skatteydere også er kontrolleret, og jeg ser sådan på det, at her er momsen i hvert fald noget, der kan anvendes og bliver anvendt; det er noget af det, der kunne hjælpe til at forsone én med momsen, selv om man måske ikke var så begejstret for den.

Dertil vil jeg føje, at nu har man praktiseret dette system i en såpas lang tid allerede, at hvis man nu ville lave det om, ville der opstå særdeles store vanskeligheder, måske virvar endda, og det skal man ikke inklade sig på.

Jeg havde i grunden mest lyst til her at stille forslag om, at dette usaglige lovfor-

slag — usagligt efter sit indhold og usagligt, fordi det forlanger en sådan ændring af en allerede indarbejdet praksis — blev nægtet overgang til anden behandling; det havde ikke fortjent bedre. Jeg skal alligevel undlade det, for det er jo noget, som man kun bør gøre i ganske ekstraordinære tilfælde, og så må jeg erkende, at går lovforslaget i udvalg, kan vi da i hvert fald i dette udvalg tale med finansministeren om, hvad der kan gøres for at rette små skævheder og skønhedsfejl — muligvis i den eksisterende lov, muligvis i administrationen af loven. Det kan vel være nyttigt at have et udvalg til dette formål, og derfor skal jeg undlade at stille det forslag, som jeg ellers som sagt havde svært lyst til at fremkomme med.

Hilmar Baunsgaard: Når man indfører et nyt afgiftssystem, som vi jo gjorde her i landet med indførelsen af merværdiafgiften, må man på forhånd være forberedt på, at der vil blive nogle tilpasningsproblemer, og der vil formentlig blive indhøstet nogle administrative erfaringer hos begge de parter, der er indblandet i et sådant administrativt system, i dette tilfælde erhvervslivet og den offentlige administration.

Hvad det første angår, tilpasningsvanskelighederne, har ministeren formentlig ret i, at de er blevet færre end antaget af mange. Jeg vil nok advare imod, at ministeren på den baggrund drager en hastig konklusion i retning af, at dermed er alle påståede tilpasningsvanskeligheder så klaget. Det tror jeg ikke de er. Men i almindelighed er det vel nok rigtigt, at de, der har udtalt stærkest frygt, har set, at frykten måske nok var lidt overdreven.

Hvad det andet angår, det med at indhøste visse administrative erfaringer, er det klart, at før man kan sige på tilstrækkeligt grundlag at have gjort det, skal nogen tid være hengået.

Den ene del af det forslag, som vi i dag behandler, nemlig ønsket om en forlængelse

[Hilmar Baunsgaard.]

af afregningsfristen, forstod jeg at ministeren imødekommer, og jeg tror, at det alt taget i betragtning er rigtigt at gøre det, fordi der vitterlig har vist sig at være berettigelse i de spådomme om vanskeligheder, som gik ud på, at der simpelt hen ikke var hverken revisionshjælp eller arbejdskraftsmulighed for en meget stor del af de almindelige virksomheder til at klare den korte frist. Jeg synes, erfaringerne har vist, at sådan er det, og jeg tror derfor, det var en rigtig beslutning, ministeren tog, da han herfra bebudede, at han ville tilslutte sig den del af venstres forslag, som går ud på en forlængelse af afregningsfristen.

Det andet, der er stillet forslag om, er jo indførelse af valgfrihed imellem den såkaldte leverancemetode og betalingsmetoden. Det havde vi jo i hvert fald en meget, meget grundig drøftelse af under udvalgsarbejdet, og min opfattelse er, at der kan fremføres vægtige argumenter for begge systemer, men fra forskellig side. Jeg føler mig ret overbevist om, at toldvæsenet har ret i, at det set fra den offentlige administrations side ville være en administrativ forringelse, om man gav denne valgfrihed. Jeg er også overbevist om, at der for visse dele af erhvervslivet er berettigelse i den påstand, at for dem ville en valgfrihed kunne blive både en administrativ lettelse og ud fra en driftsøkonomisk betragtning en rimelig imødekommede. Det er netop det, der så ofte sker i den slags anliggender: at man kommer til at stå over for to modstående interesser, som i og for sig hver på sit område kan siges at være velbegrundede. Spørgsmålet er da, hvilken af de to interesser der vejer tungest til. Jeg er tilbøjelig til at tro, at vi på dette område nok skal have et noget større erfaringsgrundlag, end det, vi har i dag, før man endeligt tør drage konklusionen om de administrative vanskeligheder.

Derimod er jeg knap så meget i tvivl, som hr. Aksel Larsen tilsyneladende var det før, om, at det var i det væsentlige en politisk beslutning, der i foråret førte til, at man ikke gav denne valgfrihed, og når der er truffet en sådan politisk beslutning efter en stærk diskussion i udvalget om de to princippers fordele og ulemper; ja, så er

der vel grundlag for at antage, at man skal have ganske nye argumenter for i givet fald at kunne overbevise modparten — om den da ellers nogen sinde vil lade sig overbevise — om, at det er nødvendigt at ændre opfattelse. Jeg skønner altså, at det må anses for tvivlsomt, og jeg er i hvert fald ikke i stand til at fremføre nye argumenter ud over de principielle, som jeg her har gentaget, og som jo netop var de afgørende i drøftelserne i foråret.

Foranlediget af de bemærkninger, som ministeren gjorde, og det svar, som det ærede medlem hr. Henry Christensen gav, om landbrugets forhold vil også jeg gerne gøre et par få bemærkninger om netop denne del af problemkomplekset.

I princippet må ministeren jo indrømme, at man har gjort en forskel i behandlingen af landbrug, gartneri og fiskeri i forhold til andre erhverv. Det var der efter min opfattelse gode regnskabsmæssige begrundelser for at gøre; jeg tør ikke sige, om ministeren alene har ladet rent tekniske regnskabsmæssige begrundelser være afgørende for sin tilslutning i sin tid til den noget længere afregningsfrist, eller skal jeg sige momsperiode, for disse erhverv end for andre. Men i dag sagde ministeren, at der var visse likviditetsmæssige sider i en bedømmelse af denne sag, og det har ministeren jo ret i. Så kan man gøre som ministeren og stille det spørgsmål, om de likviditetsproblemer, der er for enkelte erhverv — og det er jo i særlig grad disse erhverv, først og fremmest landbruget — skal søges løst ved, at man giver disse indrømmelser i en afgiftslov og i tilrettelægningen af administrationen af denne.

I almindelighed vil det nok være rigtigt at sige, at der er likviditetsproblemer for erhvervslivet, som skal afhjælpes via ændringer i den offentlige lovgivning og administration, er det næppe hensigtsmæssigt at gøre det til et princip, at det skal ske via afgiftslove. Jeg ved ikke, om det var et svar til landbrugserhvervet, ministeren gav på regeringens vegne, da han i dag sagde, at så må man gå andre veje; det går jeg ud fra at det ikke var, at det bare var en afvisning af, at det skulle ske her.

Men må jeg foranlediget af den bemærkning sige til ministeren, at jeg tror, man i regeringen ganske alvorligt skal gøre sig

[Hilmar Baunsgaard.]

klart, at er man ikke i stand til at imødekomme den anmodning, der er kommet fra landbrugets side om en forlænget frist her af likviditetsgrunde, så bør man finde andre veje til at hjælpe landbruget. Jeg tror, man er nødt til at erkende, at selv om det kun er et halvt år siden, der sidst førtes forhandlinger med landbruget, kan situationen for dansk landbrug ikke holde på det øjeblikkelige grundlag. Det kan den ikke, bl. a. fordi der, siden vi førte forhandlingerne i foråret, bl. a. er sket en udvikling som følge af ændringerne i fællesmarkedets landbrugsoptræden, og den har bidraget stærkt til vanskelighederne, ligesom vi må erkende, at landbruget fortsat er i den situation, at den almindelige udvikling i priser og omkostninger kan dette erhverv ikke få dækning for.

Jeg skal altså ikke gøre mig til talsmand for, at man imødekommer landbrugets andragende på dette område, fordi jeg meget vel ser, at der kan være helt andre hensyn, som må føre til den konklusion, at dette er ikke løsningen på problemet, dette er ikke det rette sted. Men så er det altså, jeg har fundet anledning til at understrege, at ministerens afvisning nok bør føre til, at regeringen meget hurtigt når frem til, hvad det så er, man — som ministeren sagde — må vælge i stedet. Og så håber jeg ligesom forslagsstillerne, at vi kan få lejlighed til at drøfte dette og andre, både tekniske og økonomiske problemer i forbindelse med dette forslag i et udvalg.

Poul Antonsen: Der var jo i sin tid ret bred tilslutning til, at merværdiafgiften som system var bedre end de andre omsætningsafgiftssystemer, vi har kendskab til, og jeg synes også, at de erfaringer, der hidtil er gjort med merværdiafgiften, taler for, at det rent administrativt er gået ganske nemt med at få den til at virke. Man må naturligvis i den forbindelse fremhæve det smidige samarbejde, der har været mellem toldvæsenet og de enkelte erhvervsvirksomheder, og også i høj grad pege på de smidige afgørelser, der er truffet i tolddepartementet og af det afgiftsnævn, der har fungeret.

Men naturligvis er der tilpasningsproblemer, og der er også ting, der skal rettes i systemet. Man kunne måske sige, at det er

lige lovlig tidligt — systemet har ikke fungeret nok endnu til, at man kan overskue problemerne og se, hvor det er, der må sættes ind; men der er i hvert fald enkelte punkter, hvor der er behov for justeringer allerede nu. Det gælder ikke mindst spørgsmålet om udsættelsen af tidspunktet for afregning og indbetaling. Det var, som finansministeren har været inde på det, en for snæver frist, der blev givet, og jeg kan tilslutte mig den begrundelse, der blev fremlagt fra ministerens side. Jeg forstår, at finansministeren yderligere vil stille forslag om et begrænset antal ændringer, og efter de bemærkninger, der faldt om de enkelte, lyder det også rimeligt.

Må jeg endelig sige til spørgsmålet om valgfrihed mellem fakturerings- og betalingsmetoden, at jeg er enig med de ordførere, der har været inde på, at der kan anføres argumenter både for og imod denne valgfrihed. Argumenterne for går i de fleste tilfælde først og fremmest på, at det vil give yderligere likviditet for de virksomheder, der skal have store beløb tilbage, og argumenterne imod går bl. a. på, at det kontrolmæssigt bliver noget vanskeligere at behandle systemet.

Med hensyn til de administrative problemer er der flere, der i dag har været inde på, at hvis man havde valgfrihed, ville det være administrativt lettere at få systemet til at fungere smidigt. Jeg er ikke sikker på, at det gælder generelt; jeg tror, at der er mange virksomheder, hvor det er en administrativ fordel at anvende faktureringsystemet, men hvor man måske alligevel, hvis der var valgfrihed, ville vælge betalingssystemet ud fra det synspunkt, at de fordele, der opnås i form af større likviditet, opvejer udgifterne ved den større administration, der knytter sig til et betalingssystem. Der er i hvert fald en gruppe af virksomheder, der vil være i den situation, og jeg kunne tænke mig, at hvis valgfriheden blev indført — det forstår jeg at den ikke gør, for der er allerede et flertal her i tinget, der har udtalt sig imod den — ville der være temmelig mange virksomheder, der kunne opnå likviditetsmæssige fordele ved det, som ville gå over til betalingssystemet, og der ville formentlig være flere virksomheder, der ville gå over, end hvis der fra starten havde været denne

[Poul Antonsen.]

valgfrihed, på grund af den meget stramme likviditetssituation. Men som vi jo var inde på for en uge siden i debatten om erhvervslivets vilkår, vil vi i hvert fald lægge betydelig større vægt på, at der kan ske en generel lempelse af kreditpolitikken, således at likviditetssituationen generelt kan blive lempet for erhvervslivet.

Som sagt er vi enige i, at der er argumenter både for og imod valgfriheden; vi talte i sin tid for denne valgfrihed, og der er stadig tungtvejende argumenter for, at denne valgfrihed gennemføres. Vi vil afvente den yderligere debat om dette spørgsmål, der må finde sted i udvalget.

Svend Hangaard: Som ministeren nævnte, rejste jeg for en tid siden i spørgetiden spørgsmålet om merværdiafgiftsgodtgørelse for idrætsanlæg, forsamlingshuse o. lign., og nu forstod jeg — og jeg håber, jeg har forstået rigtigt — at ministeren overvejer, at der skal indføres en ordning, så der gives refusion til alt byggeri. Det glædede mig meget at høre, og jeg vil da gerne foreløbig give ministeren en blomst for disse overvejelser; jeg synes ikke, ministeren får for mange, og jeg kan da sige, at hvis overvejelserne slutter i, at det bliver et heldigt resultat, skal blomsten blive helt uden torne og måske endda blive til en hel buket.

Det er meget hårdt for disse områder, der føler, at de næsten er den eneste undtagelse fra undtagelserne, idet de omtrent er de eneste, der ikke kan få refusion, og især også, fordi de fik den før den 1. juli 1967, og så pludselig blev der ligesom lukket helt af. Jeg håber meget, at det spørgsmål må blive løst på en heldig måde, og jeg håber, at også udvalget vil tage det op, så det virkelig bliver godt løst.

Finansministeren (Grünbaum): Jeg vil gerne takke hr. Stetter for de bemærkninger, han fremsatte om, at det ikke var særlig sundt med den konkurrence, der var ved at komme med hensyn til fremsættelse af lovforslag, og for hans opfordring til, at man behandlede dette spørgsmål i en mere afslappet og mere venlig atmosfære.

Vort synspunkt i finansministeriet har netop været, at man skulle have en vis tid til at se på, hvordan en så stor lovændring

som den, der er sket ved gennemførelsen af merværdiafgiften, ville komme til at virke i praksis. Det skulle der en vis tid til. Vi har allerede nu indvundet nogle erfaringer, og på basis heraf mener vi, at vi kan komme til folketinget med de fornødne lovforslag. Dette er jo ingen nyhed, eftersom jeg har sagt det flere gange og også både i svar her i folketinget og andre steder netop har givet udtryk for, at vi arbejdede med disse problemer, og at vi ville komme med lovforslagene.

Hr. Henry Christensen og hans parti må forstå min reaktion på det af ham fremsatte forslag på denne baggrund, og jeg tror, alle andre partier i dette høje ting har præcis samme opfattelse, som jeg har. Man har haft så travlt med at komme med dette forslag, selv om man vidste, at det tolddepartement og toldinspektorat, som man med rette roser, og deres embedsmænd var i fuld gang med at se på disse forskellige problemer og ville komme med forslag til deres løsning. Men det skulle altså ud, selv om det skulle ud mellem ribbenene, og så fik vi dette forslag. Det synes jeg ikke er nogen rimelig måde, og jeg tror, at de fleste partier herinde, som har været med i merværdiafgiftsforhandlingerne, faktisk har samme opfattelse.

Venstre har forsøgt i sommerens løb at placere sig som et særligt antimomsparti, det parti, der skulle stå som den store kritiker af momsens. Hele den agitation faldt jo sammen, og så skal man prøve igen i folketinget ad den vej, man her har valgt. Jeg har da også forstået de bemærkninger, der er fremkommet fra de forskellige partiers ordførere her i dag, på den måde, at man godt kunne have undværet det forslag, der er fremsat her af hr. Henry Christensen m. fl., for man ved, at vi var nok kommet med noget i den retning og endnu mere, sådan som jeg har givet udtryk for det i dag.

Når hr. Henry Christensen mener, at det, jeg sagde, ikke var sagligt, men var fiffig polemik, tror jeg nok, jeg tør sige, at hvad angår den fiffige polemik, er hr. Henry Christensen virkelig sagkyndig.

Ja, jeg har ikke mange flere bemærkninger at gøre ud over, at jeg gerne vil sige vedrørende støtten til landbruget, at selve hovedspørgsmålet har jeg ikke været inde

[Finansministeren.]

på, og det må være en misforståelse fra hr. Hilmar Baunsgaards side, når han i mine bemærkninger lagde noget om, at jeg havde andre løsninger for landbrugets vedkommende. Det var i forbindelse med teatrene, jeg sagde, at så må man finde andre løsninger, hvis man vil støtte. Jeg tror ikke, landbruget vil være helt tilfreds med den sammenstilling. Men vi er da indstillet på at hjælpe landbruget, det har vi jo vist i praksis med de forskellige foranstaltninger, som tidligere er gennemført, og jeg gør opmærksom på det forslag, jeg her har nævnt, og som vi vil komme med, hvorefter vi vil udvide fristen med yderligere 1 måned for landbruget — ikke kun for byerhvervene, sådan som venstre har foreslået det. (*Afbrydelse*). Jeg holder mig til det forslag, der er stillet af venstre. Vi vil altså foreslå, at man udvider fristen med 1 måned for landbruget; jeg vil ikke sige, at det vil give nogen vældig stor likviditetsforøgelse i landbruget, men det vil dog betyde en forøgelse af likviditeten; det vil svare til, at man giver landbruget som helhed et rentefrit lån på 40 mill. kr. ud over det, der ligger i den ordning, man har nu, så helt lidt er det jo i hvert fald ikke.

Jeg er enig med hr. Poul Antonsen i — hr. Hilmar Baunsgaard var jo også inde på det — at indførelse af valgfrihed nu kan give store vanskeligheder; hr. Aksel Larsen understregede det jo også. Selv om man på et vist tidspunkt måske kunne sige, at det var rigtigt med valgfrihed mellem en betalingsmetode og en faktureringsmetode, så kan det da godt være helt forkert nu, da man har kørt systemet ind med faktureringsmetoden, at komme og sige, at nu skal vi ændre det; det kan give ganske specielle vanskeligheder.

Nu ved jeg ikke, om hr. Svend Haugaard vil blive ved med at give mig blomster, når jeg siger, at jeg dog nævnte, at der var noget med et provenutab på 35-40 mill. kr., hvis man skulle udvide byggegodtgørelserne til hele byggeriet, og at det måtte indgå i overvejelserne; det vil jeg altså gerne ende med også at understrege. Men i øvrigt vil jeg bekræfte, at vi er positivt indstillet over for en ændring i den retning, jeg her har nævnt.

Ordføreren for forslagsstillerne (Henry Christensen): Må jeg til finansministeren sige, når han nu vil gøre gældende, at det simpelt hen er urimeligt, at et parti fremsætter et forslag som det foreliggende, at finansministeren må jo nok indrette sig på, at ethvert parti må overveje, hvilke problemer man finder det rimeligt og nødvendigt at bringe frem i folketinget.

Jeg minder endvidere finansministeren om, at de to punkter, på hvilke venstre har stillet forslag, svarer til de to spørgsmål, jeg rettede til finansministeren i sommer, da jeg spurgte, om finansministeren eller regeringen ville medvirke til at stille sådanne forslag. Såvel på spørgsmålet om valgfrihed som på spørgsmålet om forlængelse af afregningsfristen svarede finansministeren kategorisk nej. Derefter gjorde finansministeren, da han blev stillet over for den kendsgerning, at denne snævre frist simpelt hen ikke lod sig administrere i praksis, den indrømmelse at forlænge fristen for de to næste gange; heri lå der intet om, at det ville blive en generel ændring. Over for finansministerens afvisende holdning på et direkte spørgsmål var det helt klart, at så var der kun én ting for et parti at gøre, når det havde den opfattelse, at disse ændringer var rigtige: det var at stille forslaget. Efter at vi har stillet forslaget, har vi bemærket os med tilfredshed, at finansministeren nu har ændret holdning.

Må jeg til spørgsmålet om landbrugets stilling gøre den bemærkning til finansministeren, at desværre har såvel omkostningsudviklingen som de meget vanskelige afsætningsvilkår, som den europæiske markedsdeling har medført, jo bevirket en overordentlig stramning af økonomien i dansk landbrug. Jeg havde lejlighed til at gøre nogle bemærkninger om det under erhvervsdebatten forleden dag, om selve den faktiske stilling. Når vi anser det for rimeligt at gøre en ekstraordinær indsats også på det område, således som jeg gjorde mig til talsmand for i mit første indlæg, så beror det netop på en vurdering af, hvor store vanskelighederne er. Den måneds forlængelse af afregningsfristen, som finansministeren beskedent stiller i udsigt, løser slet ikke i rimelig grad problemet, som det er i øjeblikket. En lettelse alene på 40 mill. kr. her, det betyder vel pr. ejendom 250 kr.

[Henry Christensen.]

i gennemsnit. Vi opfordrer finansministeren til at sætte sig så stærkt ind i landbrugets vilkår i øjeblikket, at han lader sig overbevise om, at problemerne er af et langt større, desværre langt større, omfang.

Så har jeg endelig en bemærkning til hr. Aksel Larsen. Hr. Aksel Larsen antydede, at han egentlig fandt, at det ville være rigtigst at nægte dette lovforslag overgang til anden behandling. Jeg vil gerne sige til hr. Aksel Larsen, at hvis det virkelig er det ærede medlems opfattelse, så synes jeg, at han også skulle have mod til at tage det standpunkt og hævde det standpunkt. Jeg tør nok sige, det ville blive opfattet med rette som en alvorlig udfordring til en rimelig behandlingsmetode, hvis han stillede det forslag; jeg tror heller ikke, han har mod til det. Han ved også, at et sådant forslag naturligvis er så urimeligt, at det i hvert fald ikke kunne regne med at få andre end hans eget partis stemmer; så havde han måske til gengæld chancen for at holde sammen på de to fløje — det tror jeg han havde i denne sag — men jeg tror ikke, han kunne hente tilslutning andre steder. Men har det ærede medlem mod til det, så opfordrer jeg ham til at gøre forsøget.

Finansministeren (Grünbaum): Det er ikke rigtigt, at den holdning, der kommer til udtryk gennem det, jeg har sagt i dag om, at vi vil stille forslag om at forlænge fristen med en måned, først kommer, efter at venstre har stillet dette forslag. Det er længe siden, jeg har sagt det; jeg har dels sagt det i et svar her i folketinget, og dels har jeg meddelt til offentligheden i forbindelse med udsættelsen af fristen, at vi overvejede det; jeg har ikke sagt, vi ville komme med forslaget, men jeg har sagt, at vi overvejede, om det ville blive nødvendigt at komme med et forslag.

Forholdet er nemlig det, at de 20 dage i og for sig er tilstrækkeligt, hvis man opgør sit regnskab manuelt på gammeldags maner, og det bestrides i og for sig heller ikke. Der kan være problemer, hvor regnskaberne samles, f. eks. hos et revisionsfirma, som skal have mange regnskaber ind, men det er jo et helt andet problem; det er ikke, fordi den enkelte selv har vanskeligheder

ved det, det er, fordi revisionsfirmaet ikke kan klare alle disse regnskaber, og det var på den baggrund, jeg først sagde, at jeg var imod en ændring.

Nej, det problem, der så senere er dukket frem, og som vi egentlig heller ikke har beskæftiget os med under forhandlingerne i de to år i udvalget, det er dette, at EDB-anlæggene ikke kan klare tingene. Det er det, FDB er kommet til os med, det er det, Hovedstadens Brugsforening er kommet med, det er det, købmandsorganisationerne er kommet med, hvor deres købmændenes regnskaber går ind på EDB-anlæg, og det er det, man er kommet med også fra Industrirådets side og har sagt, at hvor regnskaberne går ind i EDB-anlæggene, dér kan man ikke tage den topbelastning, det vil blive, hvis man skal klare det inden for 20 dage. På den baggrund har jeg givet de to udsættelser, og det er også på den baggrund, vi vil stille forslag om, at fristen udvides med 1 måned, og det har altså intet at gøre med det forslag, der her er stillet fra venstres side.

Med hensyn til landbruget og landbrugets vilkår synes jeg ikke det er helt rimeligt at tage det frem under denne debat om momsloven; men jeg erkender, at der er en forbindelse, eftersom landbruget har bedt om at få forlænget sine frister for opgørelse af regnskabet og også for afleveringen af pengene meget betydeligt. Jeg er enig med hr. Hilmar Baunsgaard i den betragtning, han gjorde gældende, at hvis man vil hjælpe landbruget, så er det vel egentlig ikke helt rigtigt uden saglig teknisk begrundelse at komme og sige: nu skal vi for at foretage en sådan hjælpeaktion lave om på et afgiftssystem. Det synes jeg ikke er rimeligt. Jeg skal helt afholde mig fra at komme ind på talmæssige betragtninger i den forbindelse, men det kan i sig selv ikke være rimeligt, at man bruger den vej i hvert fald til at hjælpe landbruget. Jeg tror, vi kan sige, at når landbruget fik et halvt års frist, så var det vel nok, fordi vi erkendte, at der var lidt større besværligheder i landbrug, gartneri og fiskeri ved de regnskabsopgørelser, end der kunne være andre steder. Men vi var flere, der var i tvivl; jeg var bl. a. i tvivl, for jeg mener, at en detailhandler har nok så stort besvær med at opgøre sit regnskab, som en landbruger

[Finansministeren.]

har; jeg tror ikke rigtig på det dér med, at landbrugeren og fiskeren og gartneren — ja, måske gartneren, men ikke landbrugeren — har så forfærdelig store vanskeligheder. Men vi gjorde det, fordi det blev hævdet, at særlig de små landbrugere ikke kunne klare regnskabsproblemerne, hvis de kun fik et kvartal, og derfor fik de et halvt år. For så vidt er det altså sagligt begrundet, og jeg synes da også, det er noget, at man får et rentefrit lån på de 40 mill., som det forslag, jeg kommer med, vil indebære.

(Kort bemærkning).

Ordføreren for forslagsstillerne (Henry Christensen): Jeg ved ikke rigtig, om finansministeren mente, det var forkert, at man ved denne debat pegede på den mulighed, der ligger i en lettelse af landbrugets likviditet ved at ændre afregningsfristerne for landbruget. Det må vel nok siges at være rimeligt, når det er et spørgsmål om at ændre loven, hvis man vil gå den vej, og da dette spørgsmål er bragt frem til forhandling med regeringen, en forhandling, som jeg går ud fra at finansministeren nu snarest vil blive inddraget i, kunne det dog måske have betydning for finansministeren at kende lidt til, hvordan indstillingen var her i folketinget.

Det var, ligesom finansministeren, da vi kom til det andet spørgsmål om den generelle forlængelse af afregningsfristen, endelig ville gøre gældende, at det i hvert fald ikke havde nogen som helst betydning for ham, hvad der var sagt fra andre partiers side her i folketinget. Jeg ved ikke, hvorvidt man skal anse det for nogen særlig hæderfuld retningslinje at anlægge. Men når finansministeren siger om den forlængelse, han nu i dag har bebudet, at det har han jo sagt i et svar her i folketinget, da vil jeg gerne spørge finansministeren direkte — og det er særlig derfor, jeg tager ordet — hvornår har han sagt det i et svar i folketinget? På det skriftlige spørgsmål, jeg stillede til ham i sommer, var svaret det modsatte, klart og ubetinget afvisende. Hvornår har finansministeren sagt i et svar i folketinget, at han ville stille et sådant forslag?

Finansministeren (Grünbaum): Jeg har ikke sagt, at jeg ville stille dette konkrete forslag på noget tidspunkt; jeg har sagt, at de problemer, som opstod i forbindelse med merværdiafgiftens gennemførelse, og som vi havde konstateret, at disse var taget op til overvejelse i finansministeriet, og at vi ville komme med forslag, og jeg har i hvert fald i svaret til hr. Svend Haugaard og senere i den pressemeddelelse, jeg udsendte, da vi gav de 20 dage mere, sagt, at det var et af de problemer, der indgik i disse overvejelser i finansministeriet om at fremsætte lovforslag ved given lejlighed.

Ordføreren for forslagsstillerne (Henry Christensen): Udgangspunktet for mit spørgsmål til finansministeren er, at han bebrejder mig og mit parti, at vi har stillet et konkret forslag her i folketinget. Finansministeren siger, at det var der ikke noget grundlag for, for det kunne man jo regne med, at det ville han selv have gjort — noget i den retning forstår jeg hans argumentation. Stillingen er den, at jeg har, inden jeg fremsatte dette forslag, omhyggeligt gennem tinget stillet et skriftligt spørgsmål til finansministeren, og finansministeren har den 4. juli d. å. svaret blankt nej på dette spørgsmål. Nu siger finansministeren i dag, at han har sagt i et svar i folketinget, at han ville stille et sådant forslag. Hvornår har finansministeren sagt det i folketinget? Han har sagt det modsatte. Er det ikke rimeligt for folketingets partier at regne med, hvad finansministeren har sagt i folketinget? Jeg har godt nok lagt mærke til, at finansministeren tidligere engang har antydnet, at man ikke skulle regne med, hvad han siger; skal man heller ikke regne med, hvad han svarer i skriftlige svar til folketingets medlemmer?

Finansministeren (Grünbaum): Det, der er afgørende i denne sag, er jo tidspunktet. Det er ikke ligegyldigt, om et svar er givet i juni eller juli måned, eller om det er givet, efter at man har indhentet erfaringerne. Hvordan kunne hr. Henry Christensen på det tidspunkt — umiddelbart efter at merværdiafgiftsloven var gennemført og trådt i kraft — have nogen

[Finansministeren.]

begrundet viden om det forslag, der lå i hans spørgsmål? Det kunne han ikke. Vi har sagt, at på basis af de erfaringer, der måtte blive indhentet i den første tid, efter at merværdiafgiften var gennemført, var vi klar til at tage de forskellige spørgsmål op og komme til folketinget dermed, og det er også det, vi gør.

(Kort bemærkning).

Ordføreren for forslagsstillerne (Henry Christensen): Når finansministeren nu stiller spørgsmål til mig, skal jeg gerne svare ham. Det grundlag, jeg havde at rette mit spørgsmål til finansministeren på omkring den 1. juli, var de samme erfaringer, som finansministeren havde, da han endelig måtte indrømme, at man ikke kunne køre med den korte frist. Det var nemlig den erfaring, der opstod, da virksomhederne skulle i gang med at planlægge deres momsregnskaber, efter at loven var trådt i kraft, altså da de forskellige serviceorganer, revisorer osv. skulle i gang med at hjælpe virksomhederne med at klare de krav, der var. Og dér bliver man klar over, at det ikke lod sig klare med denne frist. Og det måtte man blive klar over, inden man stod over for at skulle efterleve fristen; det måtte rettes forinden. Det måtte finansministeren jo også erkende. Det var grundlaget, jeg havde for at stille det pågældende spørgsmål.

Finansministeren (Grünbaum): Mon det ikke snarere var datoen den 3. juli, der var afgørende for hr. Henry Christensen? Det var jo lige præcis i den periode, da venstre forsøgte at lege med i hele det store spil omkring momsens gennemførelse og som det eneste parti i øvrigt — som det eneste parti — gik ind i denne ikke særlig rimelige agitation imod merværdiafgiften. Det var netop lige på det tidspunkt, og da passede det særdeles vel at stille et sådant spørgsmål til finansministeren.

(Kort bemærkning).

Ordføreren for forslagsstillerne (Henry Christensen): Når finansministeren på et spørgsmål får et sagligt svar, så vil jeg henstille til finansministeren, at han lægger dette svar til grund.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring af lov om afgift for ekspedition af udstykningsager.

Valgt blev: *Chr. Rasmussen, Bladt, Poul Dalsager, Kampmann, A. W. Larsen, Carl Nielsen, Teichert, Robert Christensen, Niels Eriksen, Peter Larsen, Finn Poulsen, Niels Ravn, Burgdorf, Chr. R. Christensen, Thomas Christensen, Bjørn Larsen og Erik Hansen.*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til folketingsbeslutning om sikring af privatlivets fred og den enkelte borgers demokratiske rettigheder [af Svend Haugaard m. fl.].

Valgt blev: *Thomas Have, Frode Jacobsen, Waldemar Laurson, Otto Mørch, Niels Mørk, Helge Nielsen, Kjeld Olesen, Johan Philipsen, Per Federspiel, Holmberg, Per Møller, Thestrup, Hanne Budtz, Adam Møller, Sigsgaard, Alfred Andersen og Svend Haugaard.*

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om forhandling, udførsel og indførsel af æg og ægprodukter m. m. har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Medlem af folketinget Skov Thulesen har meddelt mig, at han ønsker til socialministeren at stille følgende spørgsmål:

[Formanden.]

„Er ministeren opmærksom på den forringelse af kommunernes likviditet, som den sene udbetaling af refusionsbeløbene af de sociale udgifter udgør, og agter ministeren at foretage sig noget i den anledning?“

Medlem af folketinget Rigmor Christensen har meddelt mig, at hun ønsker til indenrigsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren overveje, hvorvidt det bør pålægges sygehusene at oprette en ulykkesforsikringsordning med henblik på at sikre erstatning til de patienter, der — på grund af fejl ved sygehusenes materiel — påføres skader, der ikke dækkes af sygehusenes ansvarsforsikring?“

Disse spørgsmål vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Medlem af folketinget Kampmann har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for offentlige arbejder at stille følgende spørgsmål:

„I hvilket omfang vil de ifølge pressemeddelelser fremkomme oplysninger om en betydelig udvidelse af Billund lufthavn påvirke planerne om etableringen af en jysk storlufthavn ved Hammel?“

Dette spørgsmål vil blive optaget på dagsordenen for tingets spørgetid efter spørgetiden onsdag den 22. d. m.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 17. november, kl. 10 med følgende dagsorden:

1) *Første behandling af:*

Forslag til lov om offentlighed i forvaltningen [af Ib Thyregod m. fl.].

2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift [af Henry Christensen m. fl.].

3) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg i henhold til folketingsbeslutning af 16. november 1967 til modtagelse af oplysninger angående arbejdet med rationalisering af statsadministrationen.*

Mødet hævet kl. 15⁴⁹.

25. møde.

Fredag den 17. november kl. 10.

Formanden: Medlem af folketinget Vestergaard Poulsen har meddelt mig, at han ønsker til arbejdsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Finder ministeren det rimeligt i en tid med store vanskeligheder for erhvervslivet, at direktoratet for arbejdstilsynet da har forhøjet sine gebyrer for kedel- eftersyn med ca. 150 pct.?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Den første sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om offentlighed i forvaltningen [af Ib Thyregod m. fl.].

(Lovforslaget (nr. 36) findes i tillæg A, sp. 1365, fremsættelsen i tidenden sp. 938).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Det spørgsmål, det foreliggende forslag til lov om offentlighed i forvaltningen vedrører, var sidst til behandling i det høje ting i